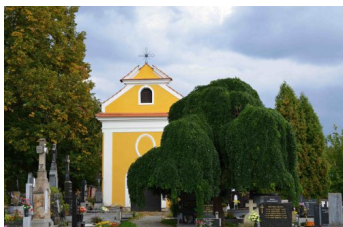

Identifikační údaje

Lokalita	Svatý Kopeček
Obec	Olomouc
Okres	Olomouc
Kraj	Olomoucký kraj
Katastrální území	Svatý Kopeček, kód: 669288
GPS souřadnice	49° 37' 52.4" 17° 20' 40.3"
Německý název	Heiligenberg, Mariendorf
Výměra	2 338 m ²
Číslo kulturní památky	24522/8-1831
Vlastnictví	Římskokatolická církev
Kontakt	Královská kanonie premonstrátů na Strahově Strahovské nádvoří 1/132 118 00 Praha 1 - Hradčany Tel.: +420 233 107 704 E-mail: ukstrahov@volny.cz;
Vlastník	Královská kanonie premonstrátů na Strahově Strahovské nádvoří 1/132 118 00 Praha 1 - Hradčany Tel.: +420 233 107 704 E-mail: ukstrahov@volny.cz;
Stav	Udržovaný v původní podobě
Opuštěno	Ne

Svatý Kopeček (německy Heiligenberg nebo Mariendorf) je historická obec, nyní městská čtvrť, poutní místo na severovýchodě statutárního města Olomouce. V roce 2011 zde trvale žilo 792 obyvatel.

Dějiny poutního místa na Svatém Kopečku u Olomouce začínají na počátku 17. století, v době, kdy Evropou zmítala třicetiletá válka. V této neklidné době se po roce 1623 stěhoval z Ratiboře do Olomouce Samuel Andrýsek, tamní městský písař s rodinou. Dostal místo u biskupské konzistoře. Olomouc se tehdy vzpamatovávala z rozsáhlé morové epidemie, která si ve městě vyžádala 14 236 obětí.

Jeho syn Jan Andrýsek narozený roku 1595 získal v Olomouci dům, oženil se s Annou, vdovou po radním a zřídil si obchod s vínem. Víno dovážel často z Rakouska. Při cestě tam i zpět odpočíval se svými formany a koňským spřežením v Tučapech u Vyškova. Ráno chodíval na mši svatou do kostela sv. Martina nad Lulčí. Jednou učinil před svými lidmi slib, získá-li jmění, postaví Panně Marii kostelík na kopci východně od Olomouce. Plnění slibu však odkládal, přestože získal bohatství po svém švagrovi, až mu jej sama Matka Boží ve snu dvakrát připomněla.

Až konečně koncem února 1629 si zakoupil od burgundského kněze statného koně k jízdě a vyjel na něm do lesnaté krajiny plné sněhových závějů. Zvedl se silný vítr, který cestu ztěžoval, a v lese nad vesnicí Droždín mu větve stromů zatížené sněhem natolik šlehalo do obličeje, že si jej zahalil. Prudká sněhová bouře ustala až ve chvíli, kdy kůň s jezdcem dorazili na jeden kopec. Andrýsek si odhalil tvář a spatřil, že je na místě prozářeném světlem, podobném místu, na němž se mu zjevovala Matka Boží ve snu. Po modlitbě díky sjel do vesnice Samotíšky, kde zjistil, že majitelem lesa a onoho místa je

klášter premonstrátů Hradisko. Těžce nemocný opat Leodegarius s přítomným převorem Maximiliánem Pracherem uvítali Andrýskův záměr. Olomoucké biskupství pak dalo 13. března 1629 souhlas ke stavbě kaple. Téhož roku posvětil nově zvolený opat Pracher základní kámen.

Stavbou Andrýskovy kaple, na pozemku hradištského kláštera začíná trvalé sepětí poutního místa s premonstrátským klášterem. Stavba kaple na Svaté Hoře, jak se místu původně říkalo, byla dokončena za čtyři roky a 3. dubna 1633 posvěcena olomouckým světicím biskupem Filipem Breunerem. Na oltáři kaple stál již od minulého roku kamenný reliéf Panny Marie s Ježíškem. O podivuhodném nálezu vyprávěl muž-poustevník, který bydlel v nedaleké dřevěné chatrči a jehož Andrýsek pověřil službou kostelníka. Jednoho rána jej probudil zpěv poutníků. Rychle vstal, aby jim kapli otevřel. Dveře však již byly otevřené, kaplička plná světla a neznámí, bílé odění poutníci, kladli na oltář s velikou úctou mariánský obraz a pak zmizeli. Ohromený poustevník pospíchal do Olomouce oznámit Andrýskovi, co se stalo. Dnes převažuje mínění, že jde o umělecky hodnotnou plastiku, která byla dříve umístěna a uctívána na vhodném místě v přírodě, která po dostavbě obohatila kapli i dnešní chrám a stala se paládiem kraje.

Úcta poutníků k obrazu vzrostla, když v den svěcení kaple během mše svaté nabyl zraku do té doby slepý Alexandr Bory, syn šlechticův. Olomoucká biskupská konzistoř si vyžádala k mimořádnému případu písemnou svědeckou výpověď, kterou podali lékař dr. Stupani a měšťan Erazim Blitling.

V roce 1642 přitáhli k Olomouci Švédové a obsadili ji. Město okupovali plných osm let. Plenili a vykrádali městské domy, kláštery a okolní vesnice. V roce 1645 vhodil jeden švédský poručík do kaple zapálený smolný věnec. Po požáru zůstaly jen holé zdi. Také milostný obraz se ztratil.

Andrýsek měl další sen, jehož obsah, tak jak jej vypověděl hradištskému opatovi Bedřichu Schinalovi, byl zapsán a zní: "Když jest dům Boží na Svaté Hoře od Švédův spálen byl a v zkáze největší bez střechy stál, ukázala se jest mi po třetí a poslední Panna Maria ve snách, jak by se to v tom zkaženém kostelíčku stalo, všechna hněvivá a žalostivá, majíce děťátko Ježíše na pravé ruce. Já pak hledíc na zarmoucenou Matku Boží, velmi jsem se ulekl..." Andrýsek požádal premonstráty o pomoc s obnovou kaple. Když se opat se spolubratry vrátil do pobořeného Hradiska, hned také nechal kostelíček opatřit novou střechou, uvnitř jej vyčistit a obnovit tam bohoslužby. Milostný obraz Panny Marie doručil Andrýskovi do olomouckého domu neznámý muž se slovy: "Teď nesu ten tobě přináležející braz" a bez dalších slov rychle odešel.

Obnovená kaple s podivuhodným mariánským obrazem se opět stala v poválečných letech cílem mnoha poutníků. Její velikost už dávno nestačila, a proto hradištsí opati uvažovali o její přeměně v prostornější chrám. Opat Bedřich Sedlecius-Sedlák si nejdříve vyžádal od Andrýska písemné prohlášení, že ani on, ani jeho potomci nebudou již uplatňovat vlastnická práva ke staré kapli, což Andrýsek bez výhrad 17. června 1667 učinil, tísňen stářím i nedávným úmrtím své manželky Anny.

Opat požádal biskupa Karla II. Lichtenštejna o souhlas s výstavbou nového chrámu a s patronací Navštívení Panny Marie. Biskup doporučil k realizaci stavby císařského architekta Giovanniho Pietra Tencallu. Základní kámen byl položen roku 1669 a stavba rychle pokračovala. Nového chrámu se však zakladatel poutního místa nedočkal; Jan Andrýsek umírá 10. února 1673. Posvěcení nového chrámu bylo 1. října 1679 a světitelem byl olomoucký biskup Karel II. Lichtenštejn. Přítomen byl již nový opat Norbert Želecký z Počenic, který se velice zasloužil o pozdější rozvoj poutního místa. Nechal postavit budovu pro ubytování šestnácti kněží sloužících potřebám poutního místa, vybudoval za chrámem hospital pro dvanáct chudých mužů a ke krytí hmotných potřeb zakoupil statky Konici a Stražisko na Prostějovsku.

28. září roku 1705 postihla Svatý Kopeček tragická událost, kdy v místním poutním domě - dnešním hospici - následkem požáru zemřelo 121 poutníků. Oběti byly pochovány za chrámem v lese a nad místem pohřbu byla vystavěna kaple sv. Barbory a kolem ní vznikl po roce 1784 svatokopecký hřbitov.

Za opata Benedikta Bönische, zvoleného r. 1714 byly ke stranám chrámu přistavěny patrové budovy - rezidence, severní pro kněze a jižní pro převora s reprezentačními sály pro potřeby opata za jeho pobytu na Svatém Kopečku. Stavitelem byl Domenico Martinelli, který je rovněž považován za autora ambitu s kaplí Jména Panny Marie, které areál uzavírají ze zadní strany.

Později byl upravován interiér poutního chrámu v souvislosti se stým výročím založení poutního místa. Za hlavního architekta a zpracovatele plánu úprav byl zvolen Vlach Baldassare Fontana. Ten odvedl skvělou práci a dodnes můžeme obdivovat krásu jeho štukové a freskové výzdoby. U příležitosti jubilea získal milostný obraz římské korunky, kterými byl obraz ozdoben 21. září 1732, což byla pocta, již se dostalo jen nemnoha chrámům té doby.

Poutní místo navštívila osobně i císařovna Marie Terezie 19. června 1748 za opata Ferdinanda Václavíka. Tentýž opat získal pro baziliku roku 1784 i výsady "malé baziliky", což znamená, že poutník návštěvou svatokopeckého chrámu měl možnost získat stejné odpustky, jako kdyby navštívil římskou baziliku Santa Maria Maggiore.

18. srpna 1784 byl těžce nemocnému opatu Václavíkovi přečten dekret, kterým se rušil jeho klášter Hradisko i převorství na Svatém Kopečku. Opat a bratři se měli vystěhovat do pěti měsíců. Následovaly soupisy movitého a nemovitého majetku, přičemž poutní chrám přišel o mnohé cennosti pocházející z darů poutníků. Státní úředníci rozhodli, že k duchovní správě místa postačí jeden až dva kněží a v dubnu 1785 byla zřízena na Svatém Kopečku samostatná farnost.

Do roku 1821 byli faráři z řad bývalých hradištských řeholníků. Poněvadž přišel chrám konfiskací též o své nadace, z jejichž výnosů byl udržován, jeho technický stav se velmi zhoršoval. Olomoucký arcibiskup Rudolf Jan vyjednal s císařem Františkem II. zrušení konfiskace alespoň části majetku roku 1834. Pak se deset let jednalo v olomoucké arcibiskupské konzistoři o novém uspořádání duchovní správy, přičemž bylo doporučeno, aby byl tento úkol nabídnut některému řeholnímu řádu. Po prohlídce neutěšeného stavu chrámu na podzim 1844 přijal nabídku strahovský premonstrátský opat Jeroným Josef Zeidler. Strahovští kněží byli na Svatý Kopeček uvedeni 8. listopadu 1846. Ti zde umisťovali osm kněží, aby zajišťovali duchovní potřeby poutního místa. Rovněž se starali o nutné opravy a rekonstrukce.

Za první světové války přišel svatokopecký chrám o svůj největší zvon Maria vážící 3250kg, byla dokonce strhána měděná krytina věží a kopule. Významnou postavou, která se zasloužila o rozkvět poutního místa, byla osoba probošta Julia Půdy, který na tomto místě působil v letech 1905-1914 jako kaplan a 1924-1950 jako probošt. Za něj prošel chrám v letech 1930-1932 rozsáhlou rekonstrukcí, bylo instalováno elektrické osvětlení uvnitř i vně chrámu a tak zazářil k 300. výročí vzniku poutního místa a ke 200. výročí korunovace milostného obrazu novou krásou. Jeho velkou zásluhou je rovněž obnova značně poškozeného chrámu střelami procházející Rudé armády v noci z 6. na 7. květen 1945. Tyto práce byly provedeny v letech 1945-1949, tedy obdivuhodnou rychlostí.

Po nástupu komunistické vlády byli Julius Půda a jeho spolubratři v dubnu 1950 ze Svatého Kopečka násilně odvečeni a mužské řeholní řády zrušeny. Duchovní správa poutního místa byla pro příštích čtyřicet let svěřena diecézním kněžím. Mezi nimi vyniká postava P. Gustava Riedla, rodáka ze Šumvaldu, který s velkou láskou a citlivostí promýšlel a za pomoci obětavých spolupracovníků postupně uskutečňoval obnovu vnitřku i vnějšku poutního místa.

11. února 1990 se na Svatý Kopeček opět vrátili premonstráti, kteří pokračují dodnes v jeho zvelebování. Do této doby spadá snad nejvýznamnější událost, kterou bylo toto místo poctěno. V době, kdy zde vykonával duchovní správu P. Jakub Berka, navštívil Svatý Kopeček osobně papež Jan Pavel II. 21. května 1995. Při té příležitosti byl poutní chrám povýšen na baziliku minor.

Starý hřbitov

28. září roku 1705 postihla Svatý Kopeček tragická událost, kdy v místním poutním domě - dnešním hospici - následkem požáru zemřelo 121 poutníků. Oběti byly pochovány za chrámem v lese a nad místem pohřbu byla vystavěna kaple sv. Barbory a kolem ní vznikl po roce 1784 svatokopecký hřbitov, dnes nazývaný jako Starý hřbitov.

Počet obyvatel v roce 1930 - 907

Počet obyvatel v roce 2011 - 792

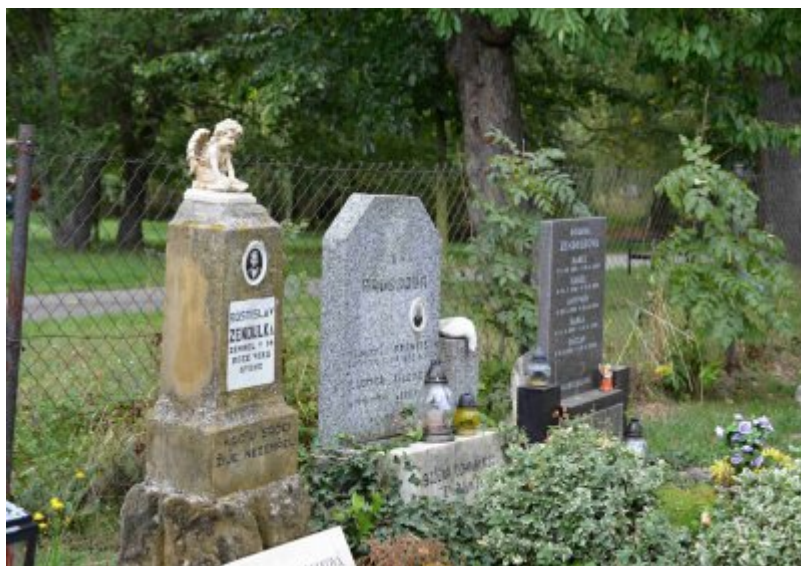
Zdroj: Wikipedia CZ, Český úřad zeměměřický a katastrální, Český statistický úřad, Památkový katalog, webové stránky obce/města, webové stránky Římskokatolické farnosti, Omnium ad.

Fotogalerie

Technické fotografie